

Standpunt PBD

Optimaal gebruik van de onderwijstijd in
het kleuteronderwijs
Januari 2014

Go!2020
samen dromen
vormgeven

GO!

onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

Emile Jacqmainlaan 20
1000 Brussel

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1 Situering.....	3
1.1 Noodzaak standpunt.....	3
1.2 Begripsomschrijving.....	3
2 Probleemstelling.....	4
2.1 Algemeen.....	4
2.2 Wettelijk kader	4
2.3 Uitgangspunten.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3 Standpunt.....	6

---

1 Situering

1.1 Noodzaak standpunt

Scholen vragen geregeld een standpunt van de begeleidingsdienst inzake “onderwijstijd” in het kleuteronderwijs.

Vaststellingen van pedagogisch begeleiders wijzen op knelpunten inzake doelgerichtheid en zinvolheid van de geïnvesteerde onderwijstijd.

De onderwijsinspectie maakt vaak opmerkingen over het niet correct naleven en invullen van de onderwijstijd in het kleuteronderwijs. Het gaat dan over de tijd, binnen de 28 lestijden van de kleuters, die verloren gaat aan niet-pedagogische activiteiten of die in ‘overdreven wachttijd’ van kleuters steekt.

Het optimaal gebruik van de onderwijstijd is voor alle kleuters belangrijk en bovendien is het in de strijd voor gelijke onderwijskansen een zeer krachtig wapen. Een belangrijke groep kinderen heeft thuis immers onvoldoende mogelijkheden om zich voldoende breed te ontwikkelen en zijn taalvaardigheid in te oefenen. De tijd die het kind op school doorbrengt is dan ook cruciaal om dat te compenseren.

Het correct en optimaal gebruik van de onderwijstijd is de verantwoordelijkheid van zowel de individuele leraar als van het schoolteam in zijn geheel. Het is belangrijk dat hierrond vanuit een duidelijke visie beleid wordt gevoerd. Dit standpunt kan inspireren om dat beleid gestalte te geven.

1.2 Begripsomschrijving

De onderwijstijd van het kleuteronderwijs bedraagt 28 lestijden van 50 minuten. Dit is de tijd die op school gebruikt wordt om kleuters verder te brengen in hun ontwikkeling. De regeling over de onderwijstijd is ook wettelijk vastgelegd in het Decreet Basisonderwijs van 25/02/1997, art.48, §1.

In deze onderwijstijd wordt zodanig onderwijs georganiseerd dat, op grond van een pedagogisch project, in de school een opvoedings- en leeromgeving gecreëerd wordt waarin kleuters een ononderbroken leerproces kunnen doormaken. Speeltijden en middagonderbreking zijn hier niet in vervat.

---

2 Probleemstelling

2.1 Algemeen

Welke knelpunten zien we in verband met het respecteren van de 28 lestijden ?

- ø Er gaat soms veel onderwijstijd verloren voorafgaand aan en net na de pauzes.

- ø Er gaat soms overdreven veel aandacht naar verzorgende activiteiten, zoals de dagelijkse eet-, drank- en toiletmomenten, het aan en uitdoen van jassen, enz.

- .
- ø Door een inefficiënte invulling van het onthaaloment gaat soms veel tijd verloren (elke dag alle kalenders bespreken tijdens het onthaalmoment, alle kleuters individueel aanspreken...), waardoor sommige kinderen onnodig lang zitten wachten.

- ø Door een gebrekkige organisatie en discipline gaat onderwijstijd verloren bij de schakelmomenten, bijvoorbeeld van speeltijd naar lestijd, van lestijd naar middagmaal enz. (te laat beginnen, te vroeg stoppen, te lang onderweg, enz.)

- ø Bij mooi weer / sneeuw worden buitenactiviteiten soms louter ingevuld als een verlenging van de speeltijd.

- ø Kleuters worden soms te lang en zonder pedagogische bedoelingen voor TV gezet.

- ø Er worden soms collectieve slaapmomenten georganiseerd, ook voor kinderen die er geen behoefte aan hebben.

Dit heeft als gevolg dat kleuters soms behoorlijk minder lestijden krijgen dan waar ze recht op hebben.

Waarom blijft dit een aanhoudend probleem?

- Traditie - gewoontevorming. Men heeft dit altijd al zo gedaan en zodoende stelt men die werking niet in vraag. Soms heeft het ook te maken met achterhaalde pedagogisch-didactische opvattingen.
- Er is weinig (zelf) controle op het maximaal aanwenden van de onderwijstijd op school.

2.2 Wettelijk kader

- De hoofdpodracht van de kleuteronderwijzers die voltijds werken in het gewoon basisonderwijs bedraagt minimum 24 lestijden en maximum 26 lestijden. (ref. Omzendbrief Prestatieregeling BaO 97/8, art.1.1)

2.3 Uitgangspunten voor het standpunt.

- Het Pedagogisch project van het GO onderschrijft dat we elk individu kansen willen bieden op een optimale ontwikkeling. De leerlingen krijgen hiervoor aangepaste pedagogisch-didactische begeleiding. Het PPGO streeft de totale ontwikkeling van het kind na. Het GO! tracht een maximale vooruitgang (d.i. leerwinst) te realiseren bij zijn leerlingen. Dit is haalbaar als de vorming van het individu 'totaal' is.
- De visie op goed kleuteronderwijs, zoals verwoord in documenten die de PBD verspreidt in haar begeleiding van scholen, onder meer in de DOKK-tool basisonderwijs (zie website GO!)
- De fundamenteën van het gelijkekansenonderwijs, waarbij maximaal ingezet wordt op taalvaardigheidsonderwijs, omgaan met diversiteit en extra ondersteuning van kansbedreigde kinderen.
- Ontwikkelingspsychologische inzichten met betrekking tot de noden van kleuters
- Het wettelijk kader dat de onderwijstijd regelt waarop de leerlingen recht hebben (28 lestijden van 50 minuten) en de hoofdpdracht van de kleuteronderwijzer bepaalt (minimum 24 lestijden en maximum 26 lestijden (ref. Omzendbrief Prestatieregeling BaO 97/8, art.1.1)

3 Standpunt PBD basisonderwijs

Het geregeld in kaart brengen, analyseren en waar nodig heroriënteren van de aangewende onderwijstijd is een belangrijk onderdeel van het werken aan goed kleuteronderwijs. Het is bovendien een effectief wapen in de strijd voor gelijke onderwijskansen. Vanuit tradities en gewoontes en soms vanuit het hanteren van verkeerde didactische uitgangspunten, gaat immers al te veel onderwijstijd verloren in de kleuterschool.

Alle kleuters, maar zeker de kansbedreigde, hebben daar nadeel bij: minder taalrijke situaties, minder ontwikkelkansen, minder ervaringskansen. Via soms maar kleine ingrepen kan de onderwijstijd aanzienlijk verhoogd worden. Het is daarom belangrijk dat het maximaal aanwenden van de onderwijstijd een permanent aandachtspunt is van zowel het schoolbeleid als van de individuele leraar.

- We bieden hieronder enkele elementen aan die kunnen meegenomen worden wanneer gewerkt wordt aan dit aspect.
  - **Het onthaalmoment** kan dikwijls veel korter, efficiënter en taalrijker. We moeten vermijden dat kinderen te lang moeten “wachten” voor ze effectief aan de slag gaan. Bovendien zijn onthaalmomenten al te dikwijls ‘taalarme’ momenten doordat men zich beperkt tot het omdraaien van de symbolen van de aanwezige kleuters, het ophangen van de weerkaartjes, het overlopen wie al dan niet een drankje moet hebben, enz.. Het is aangewezen om zowel na te denken over de doelgerichtheid van de routines als over de organisatie ervan. Het is beslist niet nodig dat *alle kleuters, op hetzelfde moment en elke dag* al deze routines doorlopen. Ze kunnen perfect geïntegreerd worden in het hoekenwerk of in het georganiseerd verrichten van klastaakjes. De onthaalkring kan dan een andere, meer talige en zinvollere invulling krijgen. Men kan die kring dan gebruiken om het thema in te leiden, om kort en krachtig te oriënteren op het aanbod, op het helpen maken van keuzes, om met een boek aan de slag te gaan, ...
  - Het probleem van **laatkomers** vraagt om permanente aandacht en beleid (sensibiliseren van ouders, afspraken maken...)
  - **Koek-en fruitmomenten** moeten kunnen herleid worden tot een strikt minimum. De organisatie ervan moet soms herdacht worden. Naargelang de leeftijd van de kinderen zullen ‘koekmomenten’ al dan niet tijdens de lestijden plaatsvinden. Oudste kleuters hebben meestal geen vast koek- of fruitmoment binnen de lestijden nodig. Dit kan op de speelplaats.
Organisatorische afspraken hieromtrent zijn dan ook zeker nodig en kunnen in samenwerking met ouders en oudere kinderen genomen worden (fruit op voorhand schillen, koekjes in een doosje, schilouders, oudere kinderen die helpen op de speelplaats...).
  - Vaak wordt er in de namiddag, nog een ‘koekmoment’ voorzien. Dat is in geen geval nodig.

- ǒ **Het middageten** is geen pedagogische activiteit die binnen de onderwijstijd past. Alle mogelijkheden moeten onderzocht worden om het middageten binnen de vaste pauzemomenten te organiseren.
- ǒ Bij **jassen aan-en uitdoen** moeten heel wat kinderen geholpen worden door de leraar. Er moeten evenwel aanhoudend inspanningen gedaan worden om de zelfstandigheid te stimuleren.
- ǒ Wanneer leraren beslissen om de kinderen na de speeltijd verder **buiten te laten spelen**, dan mag dit niet louter ingevuld worden als een verlenging van de speeltijd. De kleuterleraren hebben de taak deze activiteiten, net zoals het hoekenwerk binnen, te begeleiden.
- ǒ Kleuters krijgen buiten de schooluren meer dan voldoende, soms zelfs te veel mogelijkheden om naar de **televisie te kijken**. Een filmfragment kan geïntegreerd worden in een thema en als dit gebeurt moet dit zinvol gekaderd en begeleid worden (bijvoorbeeld bij het illustreren van een thema, het zoeken naar antwoorden op vragen van kleuters, enz.). De kinderen zomaar voor de TV zetten om naar een kinderprogramma te kijken is geen taak van de school.
- ǒ Wanneer sommige kleuters in de namiddag behoefte hebben om te **slapen**, moet dat zeker kunnen. Het kan evenwel niet zijn dat omwille van organisatorisch gemak alle kinderen *moeten* slapen. Kleuters die geen behoefte hebben aan slaap, moeten kunnen participeren aan het voorziene aanbod.
- ǒ Het is aangewezen om een **zindelijkheidsbeleid** te voeren, waarbij sterk op zelfredzaamheid van kleuters wordt ingezet. Een goed zindelijkheidsbeleid houdt in dat er planmatig wordt gewerkt om vorderingen te boeken in het zindelijkheidsproces en dat een constructieve samenwerking met de ouders wordt opgezet. Op die manier kunnen we ervoor zorgen dat toiletmomenten bij de jongste kleuters niet overdreven veel tijd innemen.